

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Urban politics and the role of guilds in the city of Utrecht (1250-1450)
Smithuis, J.

Citation

Smithuis, J. (2019, February 6). *Urban politics and the role of guilds in the city of Utrecht (1250-1450)*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/68326>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/68326>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The following handle holds various files of this Leiden University dissertation:

<http://hdl.handle.net/1887/68326>

Author: Smithuis, J.

Title: Urban politics and the role of guilds in the city of Utrecht (1250-1450)

Issue Date: 2019-02-06

Sources and bibliography

Unpublished sources

Het Utrechts Archief (HUA):

Stadsbestuur van Utrecht (1122-1577) (formerly Stadsarchief I) (SA):

- Archief van de raad: inv. nrs. 13, 16, 227, charters
- Archief van de kameraars: inv. nrs. 587, 641
- Archief van de schepenbank: inv. nr. 672

Bisschoppen van Utrecht: inv. nrs. 25, 26

Archieven van de gilden (1341-1798): inv. nr. 9

Verzameling Van Buchel-Booth: inv. nrs. 165-183

Bibliotheek VI B 9

The Hague, Koninklijke Bibliotheek: KB 71 F 30

Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek: Cod. Extrav. 114-2

Published sources

Berkelbach van der Sprenkel, J.W., *Regesten van oorkonden betreffende de bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht 1937).

Böhmer, J.F., and W. Altmann (eds.), *Regesta Imperii XI. Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410-1437)*, 2 vols. (Innsbruck 1896-1900).

Burgers, J.W.J. (ed.), *Rijmkroniek van Holland (366-1305)*, 2 vols. (The Hague 2004).

Burman, K., *Utrechtsche jaarboeken van de vyftiende eeuw, vervattende het merkwaardige in het Gesticht, en voornamentlyk in de stad Utrecht, zedert den jare 1402 en vervolgens voorgevallen*, 3 vols. (Utrecht 1750-1754).

Bruch, H. (ed.), *Chronographia Johannis de Beke* (The Hague 1973).

- Bruch, H. (ed.), *Johannes de Beke, Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant* (The Hague 1982).
- Heeringa, K. (ed.), *Rekeningen van het bisdom Utrecht 1378-1573*, 3 vols. (Utrecht 1926-1932).
- Immink, P.W.A., and A.J. Maris (eds.), *Registrum Guidonis. Het zogenaamde register van Guy van Avesnes, vorst-bisschop van Utrecht (1301-1317), met aansluitende stukken tot 1320* (Utrecht 1969).
- Mieris, F. van (ed.), *Groot charterboek der graaven van Holland, van Zeeland en heeren van Vriesland*, 4 vols. (Leiden 1753-1756).
- Muller Fz, S. (ed.), *De middeleeuwsche rechtsbronnen der stad Utrecht*, 4 vols. (The Hague 1883-1885).
- Muller Fz, S., ‘Stukken betreffende den strijd der bisschoppen van Utrecht met de stad Utrecht over het bezit van heerlijke rechten’, *Bijdragen en mededeelingen van het Historisch genootschap gevestigd te Utrecht* 9 (1886) 31-125.
- Muller Fz, S., A.C. Bouman, K. Heeringa and F. Ketner (eds.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*, 5 vols. (Utrecht/The Hague 1920-1959).
- Orthel, L. (ed.), *Utrechtse kroniek 65-1477* (unpublished master thesis, University of Utrecht 1987).
- Overvoorde, J.C., and J.G.C. Joosting (eds.), *De gilden van Utrecht tot 1528*, 2 vols. (The Hague 1896-1897).
- Water, J. van de (ed.), *Groot placaatboek vervattende alle de placaten, ordonnantien en edicten der edele mogende heren staten 's lands van Utrecht. Mitsgaders van de edele groot achtbare heeren borgemeesteren en vroedschap der stad Utrecht tot het jaar 1728 ingesloten*, vol. III (Utrecht 1729).

Bibliography

- Alberts, L., ‘Craft beers uit de late middeleeuwen. Stichts hoppenbier en kuitbier’, *Jaarboek Oud-Utrecht* 2017, 72-83.
- Barth, R., *Argumentation und Selbstverständnis der Bürgeropposition in städtischen Auseinandersetzungen des Spätmittelalters* (Cologne 1974).

- Bavel, B. van, 'Rural revolts and structural change in the Low Countries, thirteenth – early fourteenth centuries', in: R. Goddard, J.L. Langdon and M. Muller (eds.), *Survival and discord in medieval society: Essays in honour of Christopher Dyer* (Turnhout 2010) 249-268.
- Berents, D.A., 'Gegoede burgerij in Utrecht in de 15^e eeuw', *Jaarboekje Oud-Utrecht* 1972, 78-92.
- Berents, D.A., *Misdaad in de middeleeuwen. Een onderzoek naar de criminaliteit in het laat-middeleeuws Utrecht* (Utrecht 1976).
- Berents, D.A., 'Protectie en gilden te Utrecht in de late middeleeuwen', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1976, 30-72.
- Berkelbach van der Sprenkel, J.W., *Geschiedenis van het bisdom Utrecht van 1281 tot 1305* (Utrecht 1923).
- Berkenvelder, F.C., *Stedelijk burgerrecht en burgerschap in Deventer, Kampen en Zwolle, 1302-1811* (Zwolle 2005).
- Beukers, M., 'De route van de wijn. Wijn en wijnhandel in de stad Utrecht in de veertiende en vijftiende eeuw; een eerste verkenning', *Jaarboek Oud-Utrecht* 2007, 5-45.
- Black, A., *Guilds and civil society in European political thought from the twelfth century to the present* (London 1984).
- Blickle, P. (ed.), *Resistance, representation and community* (Oxford 1997).
- Blickle, P., *Kommunalismus. Skizzen einder gesellschaftlichen Organisationsform*, 2 vols. (Munich 2000).
- Blockmans, F., *Het Gentsche stadspatriciaat tot omstreeks 1302* (Antwerp 1938).
- Blockmans, W.P., *De volksvertegenwoordiging in Vlaanderen in de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijden (1384-1506)* (Brussels 1978).
- Blockmans, W.P., 'Mobiliteit in stadsbesturen 1400-1550', in: D.E.H. de Boer and J.W. Marsilje (eds.), *De Nederlanden in de late middeleeuwen* (Utrecht 1987) 236-260.
- Blockmans, W.P., 'Vete, partijstrijd en staatsmacht: Een vergelijking (met de nadruk op Vlaanderen)', in: J.W. Marsilje (ed.), *Bloedwraak, partijstrijd en pacificatie in laat-middeleeuws Holland* (Hilversum 1990) 9-33.

- Blockmans, W.P., 'Regionale Vielfalt im Zunftwesen in den Niederlanden vom 13. bis zum 16. Jahrhundert', in: Schulz, *Handwerk in Europa*, 51-63.
- Blok, D.P., 'Beke's bron voor de Kennemer opstand', in: G.N.M. Vis (ed.), *Egmond tussen kerk en wereld* (Hilversum 1993) 225-228.
- Boffa, S., *Warfare in medieval Brabant, 1356-1406* (Woodbridge 2004).
- Bogaers, L., *Aards, betrokken en zelfbewust. De verwevenheid van cultuur en religie in katholiek Utrecht, 1300-1600*, 2 vols. (Utrecht 2008).
- Boissevain, J., *Friends of friends. Networks, manipulators and coalitions* (Oxford 1974).
- Boone, M., *Gent en de Bourgondische hertogen ca. 1384-ca. 1453: Een sociaal-politieke studie van een staatsvormingsproces* (Brussels 1990).
- Boone, M., *Geld en macht: De Gentse stadsfinanciën en de Bourgondische staatsvorming (1384-1453)* (Ghent 1990).
- Boone, M., 'Les métiers dans les villes flamandes au bas moyen âge (XIVe-Xve siècles): images normatives, réalités socio-politiques et économiques', in: Lambrechts and Sosson, *Les métiers au Moyen Âge*, 1-22.
- Boone, M., 'Het falen van de netwerken', in: W. Prevenier (ed.), *Prinsen en poorters: Beelden van de laat-middeleeuwse samenleving in de Bourgondische Nederlanden, 1384-1530* (Antwerp 1998) 344-354.
- Boone, M., 'Armes, courses, assemblees et commocions: Les gens de métiers et l'usage de la violence dans la société urbaine flamande à la fin du Moyen Âge', *Revue du Nord* 87 (2005) 7-33.
- Boone, M., and M. Prak, 'Rulers, patricians and burghers: The great and little traditions of urban revolt in the Low Countries', in: K. Davids and J. Lucassen (eds.), *A miracle mirrored: The Dutch Republic in European perspective* (Cambridge 1995) 99-134. Also cited as: M. Boone and M. Prak, 'Vorsten, patriciërs en burgers: De kleine en grote traditie van stedelijke revoltes in de Lage Landen', in: K. Davids and J. Lucassen (eds.), *Een wonder weerspiegeld. De Nederlandse Republiek in Europees perspectief* (Amsterdam 2005) 91-124.
- Bosl, K., *Die Sozialstruktur der mittelalterlichen Residenz- und Fernhandelsstadt Regensburg. Die Entwicklung ihres Bürgertums vom 9.-14. Jahrhundert* (Munich 1966).

- Braake, S. ter, 'Parties and factions in the late Middle Ages: The case of the Hoeken and Kabeljauwen in The Hague (1483-1515)', *Journal of Medieval History* 35 (2009) 97-111.
- Braekevelt, J., F. Buylaert, J. Dumolyn and J. Haemers, 'The politics of factional conflict in late medieval Flanders', *Historical research* 85 (2012) 13-31.
- Brake, W. te, *Shaping history. Ordinary people in European politics* (Berkeley 1998).
- Brand, H., *Over macht en overwicht. Stedelijke elites in Leiden (1420-1510)* (Leuven/Apeldoorn 1996).
- Brokken, H.M., *Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten* (Zutphen 1982).
- Bruaene, A.-L. van, *Om beters wille. Rederijkerskamers en de stedelijke cultuur in de Zuidelijke Nederlanden (1400-1650)* (Amsterdam 2008).
- Bruijn, M.W.J. de, *Husinghe ende hofstede. Een institutioneel-geografische studie van de rechtspraak over onroerend goed in de stad Utrecht in de middeleeuwen* (Utrecht 1994).
- Bruijn, M.W.J. de, 'Consules civitatis. Ontstaan en opkomst van de Utrechtse gemeenteraad', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1996, 5-44.
- Bruin, R.E. de, et al. (eds.), 'Een paradijs vol weelde'. *Geschiedenis van de stad Utrecht* (Utrecht 2000).
- Brunner, O., *Land und Herrschaft. Grundfragen der territorialen Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter* (Vienna 1965).
- Buitelaar, A.L.P., *De Stichtse ministerialiteit en de ontginningen in de Utrechtse Vechtstreek* (Hilversum 1993).
- Bujra, J.M., 'The dynamics of political action: A new look at factionalism', *American anthropologist* N.S. 75 (1973) 132-152.
- Burgers, J.W.J., 'Tussen burgerij en adel. De financiële, politieke en maatschappelijke carrière van de Utrechtse patriciër Lambert de Vries (ca. 1250-1316?)', *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* 106 (1991) 1-32.
- Camphuijsen, F., *Scripting justice. Legal practice and communication in the late medieval law courts of Utrecht, York and Paris* (unpublished PhD thesis, University of Amsterdam 2017).

- Carasso-Kok, M. (ed.), *Geschiedenis van Amsterdam. Een stad uit het niets tot 1578* (Amsterdam 2004).
- Cerutti, F., et al. (eds.), *Tien eeuwen Gorinchem. Geschiedenis van een Hollandse stad* (Utrecht 2018).
- Cohn, S.K., *Lust for liberty: The politics of social revolt in medieval Europe, 1200-1425: Italy, France, and Flanders* (Cambridge, MA 2006).
- Cohn, S.K., 'Authority and popular resistance', in: H. Scott (ed.), *The Oxford handbook of early modern European history, 1350-1750: Volume 2: Cultures and power* (Oxford 2015) 418-439.
- Czok, K., 'Zunftkämpfe, Zunftrevolutionen oder Bürgerkämpfe?', *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig* 8 (1958/1959) 129-143.
- Czok, K., 'Die Bürgerkämpfe in Süd- und Westdeutschland im 14. Jahrhundert', *Jahrbuch für Geschichte der oberdeutschen Reichsstädte* 12/13 (1966/1967) 40-72.
- Daal, Ph. van, 'Van Winssen/Vrencke van Winssen/Voet van Winssen', *De Nederlandsche leeuw* 101 (1984) cols 118-120.
- Dambryne, J., 'De middenstand in opstand. Corporatieve aspiraties en transformaties in het zestiende-eeuwse Gent', *Handelingen der Maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent* N.S. 57 (2003) 71-122.
- Demets, L., and Dumolyn, J., 'Urban chronicle writing in late medieval Flanders: The case of Bruges during the Flemish Revolt of 1482-1490', *Urban history* 43 (2016) 28-45.
- Donkersgoed, C. van, 'Beernt Proys (ca. 1355-1425), stadsbestuurder', in: J. Aalbers et al. (eds.), *Utrechtse biografieën. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Utrechters*, 5 vols. (Amsterdam/Utrecht 1994-1998) I, 137-140.
- Dumolyn, J., 'Later medieval and early modern urban elites: Social categories and social dynamics', in: M. Asenjo-González (ed.), *Urban elites and aristocratic behaviour in the Spanish Kingdoms at the end of the Middle Ages* (Turnhout 2013) 3-18.
- Dumolyn, J., 'Guild politics and political guilds in fourteenth-century Flanders', in: J. Dumolyn, J. Haemers, H.R. Oliva Herrer and V. Challet (eds.), *The voices of the people in late medieval Europe. Communication and popular politics* (Turnhout 2014) 15-48.

- Dumolyn, J., 'The vengeance of the commune: Sign systems of popular politics in medieval Bruges', in: H.R. Oliva Herrer, V. Challet, J. Dumolyn and M.A. Carmona Ruiz (eds.), *La comunidad medieval como esfera pública* (Sevilla 2014) 251-289.
- Dumolyn, J., and J. Haemers, 'Patterns of urban rebellion in medieval Flanders', *Journal of medieval history* 31 (2005) 369-393.
- Dumolyn, J., and J. Haemers, "'A bad chicken was brooding": Subversive speech in late medieval Flanders', *Past & Present* 214 (2012) 45-86.
- Dumolyn, J., and J. Haemers, "'Let each man carry on with his trade and remain silent": Middle-class ideology in the urban literature of the late medieval Low Countries', *Cultural and social history* 10 (2013) 169-189.
- Dumolyn, J., and J. Haemers, 'Reclaiming the common sphere of the city. The revival of the Bruges commune in the late thirteenth century', in: J.-P. Genet (ed.), *La légitimité implicite*, 2 vols. (Paris 2015) II, 161-188.
- Dumolyn, J., J. Haemers, H.R. Oliva Herrer and V. Challet (eds.), *The voices of the people in late medieval Europe; Communication and popular politics* (Turnhout 2014).
- Dumolyn, J., J. Oosterman, T. Snijders and S. Villerius, 'Rewriting chronicles in an urban environment. The Middle Dutch "Excellent Chronicle of Flanders" tradition', *Lias* 41 (2014) 85-116.
- Ehbrecht, W., 'Aufruhr', in: *Lexikon des Mittelalters*, 12 vols. (Stuttgart [1977]-1999) I, cols. 1206-1207 [from: *Brepolis Medieval Encyclopedias: Lexikon des Mittelalters Online*]
- Ehbrecht, W. (ed.), *Verwaltung und Politik in Städten Mitteleuropas. Beiträge zu Verfassungsnorm und Verfassungswirklichkeit in altständischer Zeit* (Cologne 1994).
- Ehbrecht, W., 'Uppe dat sulck grot vorderffnisse jo nicht meer enscheghe. Konsens und Konflikt als eine Leitfrage städtischer Historiographie', in: Johanek, *Städtische Geschichtsschreibung*, 51-109.
- Epstein, S.E., *An economic and social history of later medieval Europe, 1000-1500* (Cambridge 2009).
- Farr, J.R., *Artisans in Europe, 1300-1914* (Cambridge 2000).

- Firnhaber-Baker, J., 'Jura in medio: The settlement of seigneurial disputes in later medieval Languedoc', *French history* 26 (2012) 441-459.
- Firnhaber-Baker, J., with D. Schoenaers (eds.), *The Routledge history handbook of medieval revolt* (London/New York 2017).
- Fourquin, G., *Les soulèvements populaires au Moyen Âge* (Paris 1972).
- Garnier, C., 'Symbole der Konfliktführung im 14. Jahrhundert. Die Dortmunder Fehde von 1388/89', *Westfälische Zeitschrift* 151/152 (2002) 23-46.
- Glaudemans, C., *Om die wrake wille. Eigenrichting, veten en verzoening in laat-middeleeuws Holland en Zeeland* (Hilversum 2004).
- Graaf, R. de, *Oorlog om Holland 1000-1375* (Hilversum 2004).
- Groten, M., *Köln im 13. Jahrhundert. Gesellschaftlicher Wandel und Verfassungsentwicklung* (Cologne 1995).
- Haemers, J., *De Gentse opstand 1449-1453. De strijd tussen rivaliserende netwerken om het stedelijke kapitaal* (Kortrijk-Heule 2004).
- Haemers, J., 'A moody community? Emotion and ritual in late medieval urban revolts', in: E. Lecuppre-Desjardin and A.-L. van Bruaene (eds.), *Emotions in the heart of the city (14th-16th century)* (Turnhout 2005) 63-82.
- Haemers, J., 'Factionalism and state power in the Flemish Revolt (1482-1492)', *Journal of Social History* 42 (2009) 1009-1039.
- Haemers, J., *For the common good. State power and urban revolts in the reign of Mary of Burgundy (1477-1482)* (Turnhout 2009).
- Haemers, J., 'A victorious state and defeated rebels? Historians' view of violence and urban revolts in medieval Flanders', in: D. Nicholas, B.S. Bachrach and J.M. Murray (eds.), *Comparative perspectives on history and historians: Essays in memory of Bryce Lyon (1920-2007)* (Kalamazoo 2012) 97-118.
- Haemers, J., 'Bloed en inkt. Een nieuwe blik op opstand en geweld te Leuven, 1360-1383', *Stadsgeschiedenis* 7 (2012) 141-164.
- Haemers, J., 'Ad petitionem burgensium. Petitions and peaceful resistance of craftsmen in Flanders and Mechelen (13th-16th centuries)', in: J.A. Solórzano Telechea, B. Arízaga Bolumburu and J. Haemers (eds.), *Los grupos populares en la ciudad medieval Europea* (Logroño 2014) 371-394.

- Haemers, J., 'The identity of the urban "commoners" in 13th century Flanders', *Imago temporis. Medium aevum* 10 (2016) 191-213.
- Hanagan, M.P., L.P. Moch and W.P. te Brake (eds.), *Challenging authority: The historical study of contentious politics* (Minneapolis 1998).
- Haverkamp, A., "'Innerstädtische Auseinandersetzungen" und überlokale Zusammenhänge in deutschen Städten während der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts', in: R. Elze and G. Fasoli (eds.), *Stadtadel und Bürgertum in den italienischen und deutschen Städten des Spätmittelalters* (Berlin 1991) 89-126.
- Heers, J., *Le clan familial au moyen âge. Etude sur les structures politiques et sociales des milieux urbains* (Paris 1974).
- Heers, J., *Parties and political life in the medieval West*, trans. D. Nicholas (Amsterdam 1977).
- Herwaarden, J. van, et al. (eds.), *Geschiedenis van Dordrecht tot 1572* (Hilversum 1996).
- Heurneman, M., *Waard om te weten. Leemtelijst geschiedschrijving provincie Utrecht* (Utrecht 2007).
- Heusinger, S. von, *Die Zunft im Mittelalter. Zur Verflechtung von Politik, Wirtschaft und Gesellschaft in Straßbourg* (Stuttgart 2009).
- Heusinger, S. von, 'Von "Antwerk" bis "Zunft". Methodische Überlegungen zu den Zünften im Mittelalter', *Zeitschrift für historische Forschung* 37 (2010) 37-71.
- Hicks, M., *Bastard feudalism* (London/New York 1995).
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Maagschap en vriendschap. Een beschouwing over de structuur en functies van verwantschapsbetrekkingen in het laatmiddeleeuwse Holland', *Holland* 17 (1985) 69-108.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Over het gezin', *Madoc* 10 (1996) 235-249.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Rebels with a cause. The peasant movements of Northern Holland in the later Middle Ages', in: W. Blockmans and A. Janse (eds.), *Showing status. Representation of social positions in the late Middle Ages* (Turnhout 1999) 445-482.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Bloedwraak en vete in de late middeleeuwen', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 123 (2010) 158-177.

- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Ridders en hun ruiters. Het krijgsbedrijf in Holland en Brabant gedurende de veertiende eeuw', in: M. Damen and L. Sicking (eds.) *Bourgondië voorbij. De Nederlanden 1250-1650. Liber alumnorum Wim Blockmans* (Hilversum 2010) 327-349.
- Hoven van Genderen, A.J. van den, *Het kapittel en de kanunniken van Oudmunster te Utrecht, 1347-1528* (unpublished master thesis, University of Utrecht 1983).
- Hoven van Genderen, A.J. van den, *Het kapittel-generaal en de Staten van het Nedersticht in de 15^e eeuw* (Zutphen 1987).
- Hoven van Genderen, A.J. van den, *De Heren van de Kerk. De kanunniken van Oudmunster te Utrecht in de late middeleeuwen* (Zutphen 1997).
- Hoven van Genderen, A.J. van den, 'Op het toppunt van de macht (1304-1528)', in: De Bruin et al., *'Een paradijs vol weelde'*, 113-189.
- Hoven van Genderen, A.J. van den, 'Een bisschop uit het zuiden: Gwijde van Avesnes tussen Utrecht en Holland', in: D.E.H. de Boer, E.H.P. Cordfunke and H. Sarfatij (eds.), *1299: Eén graaf, drie graafschappen. De vereniging van Holland, Zeeland en Henegouwen* (Hilversum 2000) 77-92.
- Hoven van Genderen, A.J. van den, and R. Rommes, 'Rijk en talrijk. Beschouwingen over de omvang van de Utrechtse bevolking tussen circa 1300 en het begin van de 17e eeuw', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1995, 53-85.
- Hullu, J. de, *Bijdrage tot de geschiedenis van het Utrechtsche schisma* (The Hague 1892).
- Hyde, J.K., 'Contemporary views on faction and civil strife in thirteenth- and fourteenth-century Italy', in: L. Martines (ed.), *Violence and civil disorder in Italian cities, 1200-1500* (Berkeley, LA 1972) 273-307.
- Immink, P.W.A., 'De stadsvrijheid van Utrecht', in: *Opstellen aangeboden aan Prof. Jhr. Dr. D.G. Rengers Hora Siccama (1906-1942)* (Utrecht 1942) 314-434.
- Irsgler, F., 'Zur Problematik der Gilde- und Zunftterminologie', in: Schweineköper, *Gilden und Zünfte*, 53-70.
- Isenmann, E., *Die deutsche Stadt im Mittelalter, 1150-1550. Stadtgestalt, Recht, Verfassung, Stadtre Regiment, Kirche, Gesellschaft, Wirtschaft* (Vienna 2012).
- Jakobs, H., 'Bruderschaft und Gemeinde: Köln im 12. Jahrhundert', in: Schweineköper, *Gilden und Zünfte*, 281-309.

- Janse, A., 'De Nederlandse Beke opnieuw bekeken', *Jaarboek voor middeleeuwse geschiedenis* 9 (2006) 116-149.
- Janse, A., 'Van Utrechts naar Hollands. Het Nederlandse Beke-Vervolg (ca. 1432) en zijn bewerking', in: E. Dijkhof and M. van Gent (eds.), *Uit diverse bronnen gelicht. Opstellen aangeboden aan Hans Smit ter gelegenheid van zijn vijftenzestigste verjaardag* (The Hague 2007) 183-202.
- Janse, A., *Ridderschap in Holland. Portret van een adellijke elite in de late middeleeuwen* (Hilversum 2009).
- Janse, A., 'Beke, Johannes de', in: G. Dunphy (ed.), *Encyclopedia of the medieval chronicle*, 2 vols. (Leiden 2010) I, 163.
- Johanek, P. (ed.), *Städtische Geschichtsschreibung im Spätmittelalter und in der frühen Neuzeit* (Cologne 2000).
- Kalveen, C.A. van, 'De gildenbeweging van april 1525 en haar voorgeschiedenis', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1972, 93-114.
- Kalveen, C.A. van, 'Bijdrage tot de geschiedenis van de Gildenbewegingen te Utrecht, mei-augustus 1525', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1979, 54-86.
- Kaminsky, H., 'The noble feud in the later Middle Ages', *Past & Present* 177 (2002) 55-83.
- Kan, F.J.W. van, *Sleutels tot de macht: De ontwikkeling van het Leidse patriciaat tot 1420* (Hilversum 1988).
- Kannowski, B., *Bürgerkämpfe und Friedebriefe. Rechtliche Streitbeilegung in spätmittelalterlichen Städten* (Cologne 2001).
- Kent, D.V., *The rise of the Medici: Faction in Florence, 1426-1434* (Oxford 1978).
- Ketner, F., 'De Tolnaers als stadsklerken van Utrecht', in: Idem, *Stichtse studiën* (Utrecht 1974) 52-62.
- Kwakman, C., 'Slijkburgers in Utrecht', *Madoc* 19 (2005) 167-174.
- Lambrechts, P., and J.-P. Sosson (eds.), *Les métiers au moyen âge. Aspects économiques et sociaux* (Louvain-la-Neuve 1994).
- Lansing, C., *The Florentine magnates: Lineage and faction in a medieval commune* (Princeton, NJ 1991).

- Lantschner, P., 'Revolts and the political order of cities in the late Middle Ages', *Past & Present* 225 (2014) 3-46.
- Lantschner, P., *The logic of political conflict in medieval cities. Italy & the Southern Low Countries, 1370-1440* (Oxford 2015).
- Leach, D.K., 'The Iron Law of *what* again? Conceptualizing oligarchy across organizational forms', *Sociological theory* 23 (2005) 312-337.
- Liddy, C., and J. Haemers, 'Popular politics in the late medieval city: York and Bruges', *English historical review* 128 (2013) 771-805.
- Linden, M.P. van der, *De burggraven van Montfoort in de geschiedenis van het Sticht Utrecht en het graafschap Holland (+/- 1260-1490)* (Assen 1957).
- Lowagie, H., 'The political implications of urban archival documents in the late medieval Flemish cities: The example of the *Diary of Ghent*', in: M. Mostert and A. Adamska (eds.), *Writing and the administration of medieval towns* (Turnhout 2014) 209-218.
- Lucassen, J., T. de Moor and J. Luiten van Zanden, 'The return of the guilds: Towards a global history of the guilds in pre-industrial times', *International review of social history* 53 (2008) Suppl. 5-18.
- Maarschalkerweerd, Ph., 'Het Amersfoortse burgerschap in de late middeleeuwen', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1991, 39-58.
- Maarschalkerweerd, Ph., 'De steden', in: C. Dekker, Ph. Maarschalkerweerd and J.M. van Winter (eds.), *Geschiedenis van de provincie Utrecht tot 1528* (Utrecht 1997) 259-290.
- Mertens, J., 'Brugge en Gent. De vertegenwoordiging van de "leden" in de stadsmagistraat', in: J. de Zutter et al. (eds.), *Qui valet ingenio. Liber amicorum Johan Decavele* (Ghent 1996) 385-391.
- Meyer, G.M. de, and E.W.F. van der Elzen, 'Het huwelijk van burgers in de late middeleeuwen', *Tijdschrift voor sociale geschiedenis* 14 (1988) 1-28.
- Militzer, K., 'Führungsschicht und Gemeinde in Köln im 14. Jahrhundert', in: W. Ehbrecht (ed.), *Städtische Führungsgruppen und Gemeinde in der werdenden Neuzeit* (Cologne 1980) 1-24.

- Molhuysen, P.C., et al. (eds.), *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek*, 10 vols. (Amsterdam 1911-1937).
- Mollat, M., and Ph. Wolff, *Ongles bleus, Jacques et Ciompi: Les revolutions populaires en Europe aux XIVe et XVe siècles* (Paris 1970).
- Moor, T. de, 'The silent revolution: A new perspective on the emergence of commons, guilds, and other forms of corporate collective action in Western Europe', *International review of social history* 53 (2008) Suppl. 179-212.
- Muir, E., *Mad blood stirring. Vendetta and faction in Friuli during the Renaissance* (Baltimore/London 1993).
- Muller Fz, S., *De middeleeuwsche rechtsbronnen der stad Utrecht. IV. Inleiding* (The Hague 1885).
- Muller Fz, S., *Catalogus van het archief, 1122-1813. Eerste afdeling: 1122-1577* (Utrecht 1893).
- Muller Fz, S., 'Het middelpunt in de geschiedenis der Nederlandsche gewesten', in: Idem, *Schetsen uit de middeleeuwen* (Amsterdam 1900) 1-25.
- Muller Fz, S., 'De gilden', in: Idem, *Schetsen uit de middeleeuwen* (Amsterdam 1900) 109-158.
- Muller Fz, S., *Beschrijving der Utrechtsche stadszegels* (Utrecht 1916).
- Munck, B. de, *Guilds, labour and the urban body politic. Fabricating community in the Southern Netherlands, 1300-1800* (New York 2018).
- Munck, B. de, and J. Dumolyn, 'The political culture of work in Europe, 1450-1650' (forthcoming).
- Naegle, G., 'Revolts and wars, corporations and leagues: Remembering and communicating urban uprisings in the medieval Empire', in: Firnhaber-Baker, *Medieval revolt*, 236-264.
- Najemy, J.M., 'Guild republicanism in trecento Florence: The successes and ultimate failure of corporate politics', *The American historical review* 84 (1979) 53-71.
- Najemy, J.M., *Corporatism and consensus in Florentine electoral politics, 1280-1400* (Chapel Hill 1982).
- Najemy, J.M., *A history of Florence, 1200-1575* (Malden, MA 2006).

- Netterstrøm, J.B., 'Introduction. The study of feud in medieval and early modern history', in: Netterstrøm and Poulsen, *Feud*, 9-67.
- Netterstrøm, J.B., and B. Poulsen (eds.), *Feud in medieval and early modern Europe* (Aarhus 2007).
- Nicholas, D., *The later medieval city, 1300-1500* (London 1997).
- Nicholas, R.W., 'Factions: A comparative analysis', in: S.W. Schmidt et al. (eds.), *Friends, followers, and factions. A reader in political clientelism* (Berkeley 1977) 55-73.
- Oexle, O.G., 'Die Kultur der Rebellion. Schwureinung und Verschwörung im früh- und hochmittelalterlichen Okzident', in: M.T. Fögen (ed.), *Ordnung und Aufruhr im Mittelalter. Historische und juristische Studien zur Rebellion* (Frankfurt am Main 1995) 118-137.
- Oexle, O.G., 'Gilde und Kommune. Über die Entstehung von "Einung" und "Gemeinde" als Grundformen des Zusammenlebens in Europa', in: P. Blickle (ed.), *Theorien kommunaler Ordnung in Europa* (Munich 1996) 75-97.
- Olde Meierink, B. et al. (eds.), *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* (Utrecht 1995).
- Oostrom, F. van, *Het woord van eer. Literatuur aan het Hollandse hof omstreeks 1400* (Amsterdam 1987).
- Oschema, K., *Freundschaft und Nähe im spätmittelalterlichen Burgund. Studien zur Spannungsfeld von Emotion und Institution* (Cologne 2006).
- Padgett, J.F., and C.K. Ansell, 'Robust action and the rise of the Medici, 1400-1434', *American journal of sociology* 98 (1993) 1259-1319.
- Peters, U., *Literatur in der Stadt. Studien zu den sozialen Voraussetzungen und kulturellen Organisationsformen städtischer Literatur im 13. und 14. Jahrhundert* (Tübingen 1983).
- Post, R.R., *Geschiedenis der Utrechtse bisschopsverkiezingen tot 1535* (Utrecht 1933).
- Prak, M., 'Kommunalismus en de steden in de Noordelijke Nederlanden ten tijde van de Republiek', *Noordbrabants historisch jaarboek* 17-18 (2000-2001) 10-44.
- Prak, M., 'Corporate politics in the Low Countries: Guilds as institutions, 14th to 18th centuries', in: M. Prak, C. Lis, J. Lucassen and H. Soly (eds.), *Craft guilds in the*

- early modern Low Countries. Work, power and representation* (Aldershot 2006) 74-106.
- Prak, M., 'Gilden, schutterijen en andere vormen van burgerlijke invloed', in: L. Lucassen and W. Willems (eds.), *Waarom mensen in de stad willen wonen, 1200-2010* (Amsterdam 2009) 59-78.
- Prak, M., 'Citizens, soldiers and civic militias in late medieval and early modern Europe', *Past & Present* 228 (2015) 93-123.
- Prestwich, M., *Armies and warfare in the Middle Ages. The English experience* (New Haven/London 1996).
- Reinle, C., *Bauernfehden. Studien zur Fehdeführung Nichtadliger im spätmittelalterlichen römisch-deutschen Reich, besonders in den bayerischen Herzogtümern* (Wiesbaden 2003).
- Reinle, C., 'Peasants' feuds in medieval Bavaria (fourteenth-fifteenth century)', in: Netterstrøm and Poulsen, *Feud*, 161-174.
- Reynolds, S., *Kingdoms and communities in Western Europe, 900-1300* (Oxford 1997).
- Ricciardelli, F., *The politics of exclusion in early Renaissance Florence* (Turnhout 2007).
- Riemsdijk, Th. van, *De opdracht van het ruwaardschap van Holland en Zeeland aan Philips van Bourgondië* (Amsterdam 1906).
- Roorda, D.J., *Partij en factie. De oproeren van 1672 in de steden van Holland en Zeeland, een krachtmeting tussen partijen en facties* (Groningen 1979).
- Rubens, G.E.A.L., *De Lichtenbergers en hun tegenstanders: Factiestrijd in Utrecht in de eerste helft van de vijftiende eeuw* (unpublished master thesis, University of Utrecht 1986).
- Rutgers, C.A., 'Stad en Staten. De bijdrage van de stad Utrecht tot de definitieve vorming van de Staten van Utrecht', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1972, 55-100.
- Sabbe, J., 'De vijandelijkheden tussen de Avesnes en de Dampierres in Zeeland, Holland en Utrecht van 1303 tot 1305', *Handelingen der Maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent* 5 (1951) 225-304.
- Schaik, A.H.M. van, 'Een nieuwe heer en een andere leer', in: De Bruin et al., *Een paradijs vol weelde*, 191-249

- Schilling, H., 'Civic republicanism in late medieval and early modern German cities', in: Idem, *Religion, political culture and the emergence of early modern society. Essays in German and Dutch history* (Leiden 1992) 3-59.
- Schmedding, L., *De regeering van Frederik van Blankenheim, bisschop van Utrecht* (Leiden 1899).
- Schmid, R., 'Town chronicles', in: G. Dunphy (ed.), *Encyclopedia of the medieval chronicle*, 2 vols. (Leiden 2010) II, 1432-1438.
- Schmidt, H., 'Bürgerliches Selbstverständnis und städtische Geschichtsschreibung im deutschen Spätmittelalter', in: Johanek, *Städtische Geschichtsschreibung*, 1-17.
- Schoenaers, D., "'United we stand?'" Representing revolt in the historiography of Brabant and Holland (fourteenth to fifteenth centuries)', in: Firnhaber-Baker, *Medieval revolt*, 104-129.
- Schreiner, K., and Meier, U. (eds.), *Stadtregiment und Bürgerfreiheit. Handlungsspielräume in deutschen und italienischen Städten des Späten Mittelalters und der Frühen Neuzeit* (Göttingen 1994).
- Schulz, K., 'Patriziergesellschaften und Zünfte in den mittel- und oberrheinischen Bischofsstädten', in: Schwineköper, *Gilden und Zünfte*, 311-335.
- Schulz, K., 'Die politische Zunft. Eine der spätmittelalterliche Stadt prägende Institution?', in: Ehbrecht, *Verwaltung und Politik*, 1-20.
- Schulz, K. (ed.), *Handwerk in Europa. Von Spätmittelalter bis zur Frühen Neuzeit* (Munich 1999).
- Schwarzwälder, H., "'Bannerlauf" und "Verrat" in Bremen, 1365-1366', *Bremisches Jahrbuch* 53 (1975) 43-90.
- Schwineköper, B. (ed.), *Gilden und Zünfte. Kaufmännische und gewerbliche Genossenschaften im frühen und hohen Mittelalter* (Sigmaringen 1985).
- Shaw, C., *The politics of exile in Renaissance Italy* (Cambridge 2000).
- Shaw, C., *Popular government and oligarchy in Renaissance Italy* (Leiden/Boston 2006).
- Slokker, N., *Ruggengraat van de stad. De betekenis van gilden in Utrecht, 1528-1818* (Amsterdam 2010).
- Smail, D.L., 'Faction and feud in fourteenth-century Marseille', in: Netterstrøm and Poulsen, *Feud*, 113-133.

- Smithuis, J., *Het Utrechtse Schisma en de Hollands-Stichtse betrekkingen: Partijstrijd en kerkelijke strijd (1423-ca. 1434)* (unpublished master thesis, University of Leiden 1999).
- Smithuis, J., ‘Politiek en geweld in een laatmiddeleeuwse stad. Utrecht, 1400-1430’, *Tijdschrift voor geschiedenis* 123 (2010) 241-253. [Chapter 5]
- Smithuis, J., ‘Gildevertegenwoordiging of oligarchie? De samenstelling van het Utrechtse stadsbestuur in de late middeleeuwen (1304-ca. 1450)’, *Jaarboek Oud-Utrecht* 2014, 209-236. [Chapter 1]
- Smithuis, J., ‘1346: Bloedige burgertwisten in het centrum van Utrecht’, *Tijdschrift Oud-Utrecht* 88 (2015) 136-139.
- Smithuis, J., ‘Popular movements and elite leadership: Exploring a late medieval conundrum in cities of the Low Countries and Germany’, in: J. Firnhaber-Baker with Dirk Schoenaers (eds.), *The Routledge history handbook of medieval revolt* (London/New York 2017) 220-235. [Chapter 4]
- Smithuis, J., ‘Urban historiography and politics in fourteenth-century Utrecht. New findings on the Dutch Beke (ca. 1393)’, *Medieval Low Countries* 4 (2017) 57-90. [Chapter 3]
- Smithuis, J., ‘*Wi ghemene oudermanne van den ghemenen ghilden*. Hoe de gilden hun centrale positie verwierven in het stadsbestuur van Utrecht, circa 1260-1340’, *Stadsgeschiedenis* 13:1 (2018) 1-19. [Chapter 2]
- Soly, H., ‘The political economy of European craft guilds: Power relations and economic strategies of merchants and master artisans in the medieval and early modern textile industries’, *International review of social history* 53 (2008) Suppl. 45-71.
- Speecke, M., ‘Het eerste “democratische” regime van Brugge (1302-1310). Een herziening’, *Handelingen van het Genootschap voor geschiedenis te Brugge* 154 (2017) 233-298.
- Stabel, P., ‘L’encadrement corporatif et la conjoncture économique dans les petites villes de la Flandre orientale: contraintes ou possibilités?’, in: Lambrechts and Sosson, *Les métiers au moyen âge*, 335-348.
- Stabel, P., ‘Guilds in late medieval Flanders: myths and realities of guild life in an export-oriented environment’, *Journal of medieval history* 30 (2004) 187-212.

- Struick, J.E.A.L., 'Het bewind van de gilden en de strijd om het bisdom in de stad Utrecht, 1455-1456', in: W. Jappe Alberts et al. (eds.), *Postillen over kerk en maatschappij in de vijftiende en zestiende eeuw. Aangeboden aan prof.dr. R.R. Post bij zijn afscheid als hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen* (Utrecht 1964) 85-116.
- Struick, J.E.A.L., *Utrecht door de eeuwen heen* (Utrecht/Antwerp 1968).
- Struick, J.E.A.L., "Om ijdel woorden wille", *Jaarboek Oud-Utrecht* 1981, 35-60.
- Tilly, C., *From mobilization to revolution* (Reading 1978).
- Trio, P., D. Heirbaut and D. van den Auweele (eds.), *Omtrent 1302* (Leuven 2002).
- Uytven, R. van, 'Plutokratie in de "oude democratieën der Nederlanden". Cijfers en beschouwingen omtrent de korporatieve organisatie en de sociale structuur der gemeenten in de late middeleeuwen', *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse maatschappij voor taal- en letterkunde en geschiedenis* 16 (1962) 373-409.
- Uytven, R. van, 'Stadsgeschiedenis in het Noorden en Zuiden', in: D.P. Blok et al. (eds.), *(Nieuwe) Algemene geschiedenis der Nederlanden*, 15 vols. (Haarlem 1977-1983) III, 188-253.
- Uytven, R. van, 'Beroering onder de Brabantse steden', in: R. van Uytven et al. (eds.), *Geschiedenis van Brabant van het hertogdom tot heden* (Leuven 2011) 171-179.
- Vasina, A., 'Medieval urban historiography in Western Europe (1100-1500)', in: D.M. Deliyannis (ed.), *Historiography in the Middle Ages* (Leiden 2003) 317-352.
- Verbruggen, R., *Geweld in Vlaanderen: Macht en onderdrukking in de Vlaamse steden tijdens de veertiende eeuw* (Brugge 2005).
- Vijlbrief, I., *Van anti-aristocratie tot democratie. Een bijdrage tot de politieke en sociale geschiedenis der stad Utrecht* (Amsterdam 1950).
- Vlerk, L.C. van der (ed.), *Utrecht ommuurd. De stedelijke verdedigingswerken van Utrecht* (Vianen 1983).
- Vliet, K. van, *Markt in middeleeuws Utrecht* (unpublished master thesis, University of Utrecht 1991).
- Vliet, K. van, 'Utrecht, Muiden en omgeving. Utrechts oudste privileges opnieuw bezien', *Jaarboek Oud-Utrecht* 1995, 5-52.

- Vliet, K. van, 'De stad van de burgers (1122-1304)', in: De Bruin et al., *'Een paradijs vol weelde'*, 73-111.
- Waale, M.J., *De Arkelse oorlog, 1401-1412. Een politieke, krijgskundige en economische analyse* (Hilversum 1990).
- Wahl, F., 'Participative political institutions in pre-modern Europe: introducing a new database', *Historical methods* 49 (2016) 67-79.
- Watts, J., 'Public or plebs: The changing meaning of the commons, 1381-1549', in: H. Pryce and J. Watts (eds.), *Power and identity in the Middle Ages: Essays in memory of Rees Davies* (Oxford 2007) 242-260.
- Watts, J., *The making of polities: Europe, 1300-1500* (Cambridge 2009).
- Winter, J.M. van, 'Verfassung und Verwaltung im spätmittelalterlichen Utrecht', in: Ehbrecht, *Verwaltung und Politik*, 47-54.
- Wyffels, C., *De oorsprong der ambachten in Vlaanderen en Brabant* (Brussels 1951).
- Xhayet, G., 'Le rôle politique des métiers liégeois à la fin du moyen âge', in: Lambrechts and Sosson, *Les métiers au moyen âge*, 361-378.
- Xhayet, G., *Réseaux de pouvoir et solidarités de parti à Liège au Moyen Âge (1250-1468)* (Genève 1997).
- Zmora, H., *State and nobility in early modern Germany. The knightly feud in Franconia, 1440-1567* (Cambridge 1997).
- Zmora, H., 'The morals of feuding in late medieval Germany', in: Netterstrøm and Poulsen, *Feud*, 147-160.

